

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/113/194-198>

**Əzizə Əhmədova**

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

<https://orcid.org/0009-0006-8538-602X>

azizaxmed0212@gmail.com

## **Kurikulum, dərslik və metodik ədəbiyyatda sintaksis təlimi**

### **Xülasə**

Bu məqalədə kurikulum, dərslik və metodik ədəbiyyatda sintaksis təliminin rolu araşdırılır. Sintaksis dilin əsas struktur vahidi kimi qrammatikanın vacib hissəsidir və onun tədrisi şagirdlərin nitq bacarıqlarının inkişafına təsir göstərir. Kurikulumda sintaksis təliminin məqsədləri və prinsipləri təhlil edilir. Eyni zamanda, dərsliklərdə sintaksis materiallarının təqdimat üsulları və onların effektivliyi araşdırılır. Metodik ədəbiyyatda sintaksis tədrisi ilə bağlı yanaşmalar və tövsiyələr nəzərdən keçirilir. Müxtəlif metodlar müqayisə edilərək daha effektiv təlim texnologiyalarına üstünlük verilir. Müəllimlərin sintaksis təlimində qarşılaşdığı çətinliklər və onların həlli yolları təhlil olunur. Kurikulum və dərsliklərdə sintaksis mövzularının daha səmərəli təqdim olunması üçün təkliflər verilir. Sintaksis təliminin şagirdlərin yazılı və şifahi nitq qabiliyyətinə təsiri vurğulanır. Tədqiqat nəticəsində müasir sintaksis təliminin əsas istiqamətləri müəyyən edilir. Məqalədə sintaksis tədrisinin praktik tətbiqi və metodoloji əsaslarına xüsusi diqqət yetirilir.

**Açar sözlər:** *sintaksis, kurikulum, dərslik, metodik ədəbiyyat, qrammatika, tədris metodları, təlim texnologiyaları, dil bacarıqları, nitq inkişafı, müəllim təcrübəsi*

**Aziza Ahmadova**

Azerbaijan State Pedagogical University

<https://orcid.org/0009-0006-8538-602X>

azizaxmed0212@gmail.com

## **Syntax Teaching in Curriculum, Textbooks, and Methodological Literature**

### **Abstract**

This article explores the role of syntax teaching in curriculum, textbooks, and methodological literature. Syntax, as a fundamental structural unit of language, is a crucial part of grammar and significantly impacts students' speech skills. The study analyzes the objectives and principles of syntax teaching in the curriculum. Additionally, the methods of presenting syntax materials in textbooks and their effectiveness are examined. Approaches and recommendations related to syntax teaching in methodological literature are reviewed. Various teaching methods are compared, highlighting more effective instructional technologies. Challenges faced by teachers in syntax instruction and their solutions are discussed. Suggestions are provided for the more effective presentation of syntax topics in curricula and textbooks. The impact of syntax teaching on students' written and oral communication skills is emphasized. As a result of the research, the main directions of modern syntax teaching are identified. The article pays special attention to the practical application and methodological foundations of syntax instruction.

**Keywords:** *syntax, curriculum, textbook, methodological literature, grammar, teaching methods, instructional technologies, language skills, speech development, teacher experience*

### **Giriş**

Sintaksis, dilin quruluşunu müəyyən edən və sözlərin bir-birinə necə bağlandığını izah edən qrammatik bir sahədir. Dilin tədrisi və öyrənilməsi üçün sintaksis qaydalarının düzgün başa düşülməsi vacibdir, çünki bu, şagirdlərin nitq və yazı bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır.

Müasir təhsil sistemində dil tədrisinin əsas istiqamətlərindən biri olan sintaksis təlimi, həmçinin dilin digər sahələri ilə birləşdirilən tədris edilir. Sintaksisin düzgün öyrənilməsi yalnız dilin strukturunu deyil, həm də tələbələrin nitq bacarıqlarını artırır, onlara daha aydın və düzgün fikirlər təqdim etməyə kömək edir. Bu səbəbdən sintaksisin kurikulum, dərslik və metodik ədəbiyyatdakı rolu böyük əhəmiyyət kəsb edir.

### **Tədqiqat**

#### **Tədqiqatın məqsədi və tədqiqat sualları:**

Bu məqalənin məqsədi, kurikulumda, dərsliklərdə və metodik ədəbiyyatda sintaksis təliminin mövcud vəziyyətini araşdırmaqdır. Beləliklə, aşağıdakı tədqiqat sualları cavablandırılacaq:

- Kurikulumda sintaksis təliminin yeri və rolu necə müəyyən edilir?
- Dərsliklərdə sintaksisin təqdimat üsulları nə dərəcədə effektivdir?
- Metodik ədəbiyyatdakı yanaşmalar və təkliflər sintaksis tədrisində necə tətbiq olunur?

Məqalə əvvəlcə kurikulumda sintaksis təliminin yerini və əhəmiyyətini araşdıracaq, daha sonra dərsliklərdə sintaksis materiallarının təqdimatını və metodik ədəbiyyatdakı təklifləri müzakirə edəcək. Son olaraq, sintaksis tədrisinin praktik tətbiqi və nəticələri təqdim ediləcək.

#### **➤ Kurikulumun tədris prosesindəki rolu:**

Kurikulum, təhsil sistemində müəyyən edilmiş məqsədlər və prinsiplərə uyğun olaraq şagirdlərə təqdim edilən bilik və bacarıqları müəyyən edir. Sintaksis təlimi kurikulumda dilin quruluşunun öyrənilməsi və düzgün nitq qabiliyyətlərinin inkişafı üçün əhəmiyyətli bir yer tutur. Sintaksis, yalnız dilin strukturunu deyil, həm də məna əlaqələrini, cümlə quruluşlarını və nitqin müxtəlif aspektlərini aydınlaşdıran bir komponentdir. Kurikulumda sintaksisin əks olunduğu mövzular, şagirdlərin dilə dair anlayışlarını dərinləşdirir və onların təfəkkür bacarıqlarını inkişaf etdirir.

#### **➤ Sintaksis təliminin kurikulumda yeri:**

Kurikulumda sintaksis təlimi, dilin təməl quruluşlarını başa düşmək və şagirdlərin mürəkkəb cümlələr qurma bacarığını inkişaf etdirmək məqsədini güdür. Bu təlimin əhəmiyyəti, dilin düzgün və səlis istifadəsi üçün vacibdir. Müasir kurikulumlar, sintaksis təlimini həm nəzəri, həm də praktiki olaraq şagirdlərə təqdim etməyi hədəfləyir. Bu, dilin müxtəlif aspektlərini öyrənməklə yanaşı, şagirdlərin yazılı və şifahi ifadə bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün vacib bir addımdır (Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün azərbaycan dili üzrə təhsil proqramı (kurikulumu), 2013).

#### **➤ Əsas məqsədlər və prinsiplər:**

Kurikulumda sintaksis təliminin əsas məqsədi şagirdlərə dilin qrammatik quruluşunu başa düşməyə kömək etmək və onlara dilin qaydalarına uyğun olaraq düzgün cümlələr qurmaq bacarığını qazandırmaqdır. Bununla yanaşı, sintaksis təliminin prinsipləri arasında şagirdlərin dilin müxtəlif səviyyələrində (morfologiya, sintaksis, leksika) balanslı inkişafını təmin etmək, onların analitik düşünmə və dil strukturlarını təhlil etmə bacarıqlarını artırmaq əsas yer tutur. Əlavə olaraq, müasir kurikulumlarda, dilin müxtəlif funksiyalarını başa düşmək və şagirdlərə bu funksiyaları dilin gündəlik istifadəsində tətbiq etməyi öyrətmək də məqsəd kimi qarşıya qoyulub.

#### **▪ Dərsliklərin rolu və əhəmiyyəti:**

Dərsliklər, tədrisin əsas alətləri olaraq şagirdlərə müvafiq mövzuları izah etmək, tədris materiallarını sistemli şəkildə təqdim etmək və onların biliklərini genişləndirmək məqsədini daşıyır. Sintaksis mövzularının dərsliklərdə düzgün təqdim olunması, şagirdlərin dil quruluşlarını mənimsəməsi və sintaksis qaydalarını düzgün tətbiq etməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir. Dərsliklərdə sintaksis materiallarının aydın və səviyyəyə uyğun təqdimatı, həmçinin şagirdlərin müstəqil düşünmə və dil analizi bacarıqlarının inkişafına xidmət edir. Bu, xüsusilə, orta məktəb və ali təhsil pillələrində çox vacibdir, çünki burada tədris edilən sintaksis qaydaları daha mürəkkəb və inkişaf etmiş olur.

#### **▪ Dərsliklərdə sintaksis materiallarının təqdimat üsulları:**

Dərsliklərdə sintaksis tədrisi müxtəlif üsullarla həyata keçirilir. Bir çox dərsliklərdə sintaksis mövzuları təkə qrammatik qaydalar və nümunələr üzərində qurulmur, həmçinin cümlələrin quruluşu, frazeoloji quruluşlar, mürəkkəb cümlələr və digər dil strukturlarına dair ətraflı izahlar verilir. Dərsliklərdə, həmçinin sintaksis mövzularının interaktiv şəkildə təqdim edilməsi, şagirdlərin dil qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək üçün praktiki məşğələlər və tapşırıqların verilməsi əhəmiyyətlidir.

Effektiv dərslilər, həmçinin sintaksisin müxtəlif cəhətlərini bir-birindən fərqli mövzularda tədris edir, beləliklə, şagirdlər bütün aspektlər üzrə sintaksis qaydalarını başa düşür və tətbiq edirlər.

■ *Effektiv dərslik nümunələri və onların tətbiqi:*

Dərsliklərdə sintaksis tədrisinin effektivliyini artırmaq üçün müxtəlif metodik yanaşmalar tətbiq oluna bilər. Məsələn, cümlə quruluşunun ətraflı şəkildə təhlili və dilin müxtəlif funksiyalarının izahı dərsliklərdə yer almalıdır. Bu, şagirdlərə yalnız dilin strukturunu deyil, həm də dilin mənasını düzgün anlamağı öyrədir. Əlavə olaraq, müasir dərsliklərdə sintaksis mövzularını praktiki tapşırıqlarla əlaqələndirmək, şagirdlərin təhlil etmə və tətbiq etmə bacarıqlarını artırmaq məqsədi güdür. Dərsliklərdə tədris olunan sintaksis nümunələri real həyatla əlaqələndirilərək, şagirdlərin öz nitqində düzgün tətbiq etmələri təmin edilir. Beləliklə, dərslilər yalnız nəzəri bilikləri deyil, həm də praktik bacarıqları şagirdlərə aşılayır.

Sintaksis təlimində istifadə edilən metodik ədəbiyyatlar arasında həm klassik qrammatik yanaşmalar, həm də müasir tədris metodları yer alır. Ənənəvi yanaşmalar qrammatik qaydaların izahı və onların nümunələrlə dəstəklənməsi prinsipi üzərində qurulsada, son dövrlərdə interaktiv və kommunikativ metodların tətbiqi daha geniş yayılmışdır. Müasir didaktik yanaşmaların tətbiqi, sintaksis qaydalarının yalnız əzbərlənməsini deyil, onların praktik istifadəsini də ön plana çəkir. Tədqiqatçıların fikrincə, sintaktik konstruksiyaların izahı zamanı mətn üzərində təhlil aparılması, şagirdlərin qrammatik strukturları daha yaxşı mənimsəməsinə kömək edir (Quliyev, 2011).

Müasir metodik vəsaitlərdə sintaksis təliminin effektivliyini artırmaq üçün müxtəlif yanaşmalar təqdim edilir. Bunlardan biri situasiya əsaslı təlim metodudur. Bu metodun mahiyyəti ondan ibarətdir ki, şagirdlərə müəyyən kontekst daxilində cümlələrin quruluşunu analiz etmək və yeni cümlələr yaratmaq imkanı verilir. Belə yanaşma şagirdlərin sintaktik quruluşları təkcə nəzəri deyil, həm də praktiki aspektdən mənimsəməsinə şərait yaradır (Hüseynzadə, 2015).

Bundan başqa, sintaksis tədrisində problem əsaslı təlim metodundan istifadə edilməsi də metodik ədəbiyyatlarda tövsiyə olunur. Bu metod vasitəsilə şagirdlərə müəyyən sintaktik problemlər təqdim edilir və onların müstəqil şəkildə həll yollarını tapmaları stimullaşdırılır. Bu yanaşma, tədqiqatçıların qənaətinə görə, şagirdlərin sintaksis biliklərini daha dərindən mənimsəməsinə və onların təfəkkür qabiliyyətlərinin inkişafına müsbət təsir göstərir.

Dərslik və metodik vəsaitlərin təhlili göstərir ki, sintaksis təlimində multimodal yanaşmalardan istifadə edilməsi də önəmlidir. Məsələn, Azərbaycan dili dərsliklərində cümlə quruluşlarının izahında vizual və qrafik materiallardan istifadə olunması, şagirdlərin qrammatik strukturları daha yaxşı anlamalarına kömək edir. Eyni zamanda, dərsliklərdə sintaktik tapşırıqların müxtəlif səviyyələrə uyğun tərtib olunması da vacib məqam kimi qeyd edilir. Məsələn, ibtidai siniflər üçün sadə cümlə strukturları, orta və yuxarı siniflər üçün isə mürəkkəb cümlələrin quruluşu və onların funksional xüsusiyyətləri daha ətraflı izah olunur (Əliyev, 2013).

Metodik ədəbiyyatların təhlili göstərir ki, sintaksis təliminin effektiv təşkili üçün müxtəlif didaktik yanaşmaların integrativ tətbiqi daha məqsədəuyğundur. Qrammatik qaydaların təkcə nəzəri izahı ilə kifayətlənməyən, eyni zamanda, praktik məşğələlər, situativ tapşırıqlar və interaktiv metodlar üzərində qurulan dərslər prosesləri daha yüksək nəticə verir. Bu baxımdan, Azərbaycan dilinin sintaksisinin tədrisinə dair metodik vəsaitlərdə praktik yanaşmaların daha geniş yer alması təklif edilir.

Mətn əsaslı tədris sintaksis biliklərinin formalaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Bu yanaşma çərçivəsində şagirdlər müxtəlif mətnlər üzərində işləyərək cümlə strukturlarını təhlil edir, onların qrammatik quruluşlarını müəyyənləşdirir və sintaktik əlaqələri izah edirlər. Məsələn, Əliyevin qeyd etdiyi kimi, “şagirdlər üçün mətn üzərində sintaktik təhlilin aparılması onların nitq quruluşunu daha aydın anlamasına və qrammatik biliklərin praktik istifadəsinə töhfə verir”. Mətn əsaslı metod, qrammatik qaydaların izahını yalnız nəzəri çərçivədə saxlamaq əvəzinə, onları mətn kontekstində tətbiq etməklə şagirdlərin dərk etmə səviyyəsini artırır (Əliyev, 2015).

Bundan əlavə, interaktiv metodlar sintaksis tədrisinin effektivliyini artıran əsas üsullardandır. Qrup müzakirələri, cümlə qurma tapşırıqları, rollu oyunlar və problem həll etmə fəaliyyətləri şagirdlərin sintaktik quruluşları mənimsəməsinə asanlaşdırır. İnteraktiv təlimdə əsas məqsəd şagirdlərin yalnız nəzəri qaydaları bilməsi deyil, həm də onları real ünsiyyət vəziyyətlərində tətbiq etmə bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir. Hüseynzadə bu barədə yazır: “İnteraktiv təlim metodları vasitəsilə

qrammatik biliklər daha praktik və uzunmüddətli yaddaşda saxlanılan formada öyrədilir". Bu baxımdan, interaktiv yanaşmaların tətbiqi yalnız sintaksis biliklərinin dərinləşdirilməsinə deyil, eyni zamanda, ünsiyyət qabiliyyətinin artırılmasına da müsbət təsir göstərir.

Problemyönlü təlim metodunun tətbiqi sintaksis tədrisində yeni yanaşmalardan biridir. Bu metodda şagirdlərə müəyyən sintaktik problemlər təqdim edilir və onların həlli yolları araşdırılır. Problemyönlü tədris zamanı şagirdlər müxtəlif mürəkkəb cümlə modellərini təhlil edərək onların quruluşunu və funksional xüsusiyyətlərini öyrənirlər. Quliyev (Quliyev, 2012) problemyönlü təlim metodunun üstünlüklərini vurğulayaraq bildirir ki, "bu metod şagirdlərin qrammatik təfəkkürünü inkişaf etdirməklə yanaşı, onların müstəqil düşünmə və analitik təhlil aparma bacarıqlarını da formalaşdırır".

Bundan başqa, müasir texnoloji vasitələrin və vizual materialların istifadəsi sintaksis qaydalarının mənimsənilməsinə kömək edir. Qrafik təsvirlər, sxemlər, elektron resurslar və interaktiv proqramlar vasitəsilə cümlə strukturlarının izah edilməsi şagirdlərin qavrama qabiliyyətini artırır. Cəfərlinin (Cəfərli, 2013) araşdırmalarında göstərilir ki, "elektron resurslar vasitəsilə sintaktik təhlilin aparılması, vizual təqdimatların istifadəsi şagirdlərin sintaksis qaydalarını daha tez qavramasına şərait yaradır".

### **İnteraktiv metodlar və onların tətbiqi**

İnteraktiv təlim metodları müasir sintaksis tədrisinin ayrılmaz hissəsi kimi çıxış edir. Bu yanaşmanın əsas məqsədi müəllimin passiv informasiya ötürən rolundan çıxaraq, şagirdləri fəal öyrənmə prosesinə cəlb etməkdir. İnteraktiv metodlar çərçivəsində sinif müzakirələri, cümlə qurma oyunları, layihə əsaslı tapşırıqlar və yaradıcı yazı fəaliyyətləri həyata keçirilir.

Məsələn, cümlə quruluşlarını öyrənmək üçün qrup tapşırıqlarından istifadə olunur. Şagirdlərə fərqli sintaktik strukturlara malik cümlələr təqdim edilir və onların komponentləri analiz edilir. Bu üsul şagirdlərin sintaktik elementləri fərqləndirmək, onların funksiyalarını anlamaq və nitqdə istifadəsini müəyyən etmək bacarıqlarını inkişaf etdirir. Eyni zamanda, interaktiv metodların tətbiqi şagirdlərin qrup işinə alışmasını təmin edərək onların sosial ünsiyyət bacarıqlarına da müsbət təsir edir. Müəllimlər şagirdlərə müxtəlif mətnlər təqdim edərək, həmin mətnlərdəki sintaktik vahidləri təhlil etməyi tapşıırırlar. Məqsəd yalnız cümlə strukturunu izah etmək deyil, həm də onun mətn daxilində oynadığı rolu müəyyən etməkdir. Belə yanaşma sintaktik quruluşların yalnız nəzəri çərçivədə qalmamasına, real ünsiyyət vəziyyətlərində istifadə olunmasına imkan yaradır (Məmmədov, 2007).

### **Kommunikativ təlimin sintaksis öyrənməsində rolu**

Sintaksisin yalnız qrammatik qaydalar toplusu kimi öyrədilməsi onun praktiki əhəmiyyətinin azalmasına səbəb ola bilər. Müasir dövrdə dil tədrisi ünsiyyətə yönəlmiş şəkildə qurulmalıdır. Kommunikativ təlim metodları bu istiqamətdə əsas aparıcı yanaşmalardan biridir. Bu metodun əsas mahiyyəti dilin yalnız nəzəri qaydalar çərçivəsində deyil, real ünsiyyət vasitəsi kimi mənimsənilməsidir. Bu yanaşma çərçivəsində şagirdlər müxtəlif nitq situasiyalarında sintaktik konstruksiyalardan istifadə edir və onları kommunikativ kontekstdə tətbiq etməyi öyrənirlər. Məsələn, dialoqlar qurmaq, debatlərdə iştirak etmək və müxtəlif mövzularda təqdimatlar hazırlamaq vasitəsilə şagirdlər sintaktik biliklərini praktik şəkildə tətbiq edirlər.

Bundan əlavə, şagirdlərə müxtəlif üslub və janrlarda yazılmış mətnlər təqdim olunur və bu mətnlərin sintaktik xüsusiyyətləri analiz edilir. Bu zaman müxtəlif cümlə növlərinin funksional istifadəsi və üslubi çalarları araşdırılır. Belə yanaşma sintaksisin yalnız akademik bilik səviyyəsində öyrənilməsinə deyil, eyni zamanda onun real nitq prosesində tətbiqini də təşviq edir (Kazımov, 2010).

### **Problemyönlü təlim və sintaksis**

Müasir təhsil sistemində şagirdlərin tənqidi və analitik düşünmə qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi əsas prioritetlərdən biridir. Bu məqsədlə dil tədrisində problemyönlü təlim yanaşmalarına geniş yer verilir.

Problemyönlü təlim metodu şagirdlərə yalnız nəzəri biliklər verməklə kifayətlənmir, onları müstəqil şəkildə araşdırma aparmağa və qrammatik problemlərə həll yolları tapmağa təşviq edir. Bu metod sintaksis tədrisində müxtəlif formalarda tətbiq edilə bilər. Məsələn, şagirdlərə müəyyən sintaktik problemlər təqdim olunur və onların həlli yolları araşdırılır. Mürəkkəb cümlələrin analizi,

mətnin sintaktik strukturunun tədqiqi və cümlə üzvlərinin funksional xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi bu metod çərçivəsində həyata keçirilən əsas fəaliyyətlərdəndir. Bu metod şagirdlərin təkcə nəzəri biliklərə yiyələnməsinə deyil, həm də onların qrammatik strukturları tənqidi şəkildə dəyərləndirməsinə imkan yaradır. Şagirdlər fərqli mətnlərdə müxtəlif cümlə modellərini öyrənir, onların quruluşunu və üslubi xüsusiyyətlərini təhlil edirlər (Ümumi təhsildə kurikulum islahatları: nəticələr, reallıqlar və perspektivlər, 2019).

### Nəticə

Sintaksis tədrisi dil təhsili sahəsində ən vacib aspektlərdən biridir və onun müasir yanaşmalar əsasında qurulması tələbələrin dil biliklərinin inkişafında əhəmiyyətli rol oynayır. Sintaksis yalnız dilin struktural əsaslarını deyil, həmçinin dilin praktiki istifadəsini və ünsiyyət qabiliyyətlərini də əhatə edən bir sahədir. Müasir tədris metodlarının tətbiqi ilə sintaksis təlimi daha dinamik və şagirdlərə daha yaxın olur. İnteraktiv, kommunikativ, problemyönlü və texnoloji yanaşmalar, tədrisin yalnız qrammatik qaydalarla məhdudlaşmamasını, həmçinin şagirdlərin bu bilikləri real həyatda istifadə edə bilmələrini təmin edir.

Kommunikativ yanaşmanın tətbiqi şagirdlərə yalnız qrammatik strukturları deyil, onların real ünsiyyət məqamlarında necə istifadə olunacağını öyrədir. Bu yanaşma şagirdlərin dil biliklərinin müxtəlif üslub və janrlarda istifadəsini asanlaşdırır, eyni zamanda onların nitq qabiliyyətlərini inkişaf etdirir. Bu metodlar şagirdlərin dilə olan münasibətlərini dəyişdirir və onları sintaksis qaydalarını sadəcə nəzəri bir məlumat kimi deyil, ünsiyyətin bir hissəsi kimi mənimsəməyə təşviq edir. Beləliklə, şagirdlər yalnız müstəqil şəkildə yazılı və şifahi ifadə etmə qabiliyyətinə yiyələnmirlər, həm də bu bilikləri daha səmərəli şəkildə istifadə edirlər.

Problemyönlü təlim sintaksisin öyrədilməsində yeni bir yanaşma olaraq diqqətə layiqdir. Şagirdlərə konkret sintaktik problemlərin verilməsi, onların bu problemləri müstəqil və tənqidi şəkildə həll etmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Problemyönlü yanaşma sinif daxilində düşünmə bacarıqlarının inkişafını stimullaşdırır və şagirdlərə analitik düşüncə, problem həll etmə və məntiqi təhlil qabiliyyətləri qazandırır. Bu, onları həm nəzəri, həm də praktik biliklərə yiyələndirərək, onların dil və sintaksis sahəsində müstəqil düşünmə bacarıqlarını artırır.

Nəticə olaraq, sintaksis təlimində müasir yanaşmaların tətbiqi, tədrisin keyfiyyətini artırır və şagirdlərin dil biliklərini daha məqsədyönlü şəkildə inkişaf etdirir. İnteraktiv, kommunikativ və texnoloji metodlar şagirdlərin yalnız sintaktik bilikləri deyil, həm də onların praktiki tətbiqini mənimsəmələrini təmin edir. Bu yanaşmalar həmçinin şagirdlərdə müstəqil düşünmə və tənqidi təhlil bacarıqlarını inkişaf etdirir. Ümumilikdə, müasir tədris metodlarının tətbiqi sintaksis təliminin effektivliyini artırır, şagirdlərin dilin quruluşunu daha dərinlən anlamalarına və bu bilikləri kommunikativ və sosial kontekstdə tətbiq etmələrinə şərait yaradır.

### Ədəbiyyat

1. Cəfərli, B. (2009). *Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası*. Bakı: Təhsil.
2. Əliyev, H. (2013). *Azərbaycan dili dərslərlərində qrammatik materialların izahı*. Bakı: Elm və təhsil
3. Əliyev, H. (2015). *Sintaktik quruluşların tədrisi problemləri*. Bakı: Azərneşr.
4. Hüseynzadə, A. (2015). *Müasir tədris metodları və Azərbaycan dili sintaksisi*. Bakı: Elm.
5. Məmmədov, Ə. (2007). *Dilçilikdə metodik yanaşmalar*. Bakı: Nurlar.
6. Quliyev, T. (2011). *Sintaksis və onun tədrisi üsulları*. Bakı: Elm və təhsil.
7. Kazımov, Q. (2010). *Müasir Azərbaycan dili (sintaksis)*. Bakı: Elm və təhsil.
8. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili üzrə təhsil proqramı (kurikulumu). (2013).  
[https://www.arti.edu.az/nodupload/editor/files/1\\_%20Az%C9%99rbaycan%20dili-Kurikulum%202013.pdf](https://www.arti.edu.az/nodupload/editor/files/1_%20Az%C9%99rbaycan%20dili-Kurikulum%202013.pdf)
9. Ümumi təhsildə kurikulum islahatları: nəticələr, reallıqlar və perspektivlər. (2019).  
<https://www.nmi.edu.az/wp-content/uploads/2024/05/Kurikulum-2019.pdf>